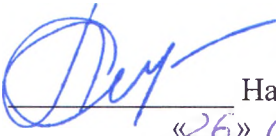

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Наталія СИЗОНЕНКО
«26» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА

освітньо-професійна програма Правознавство

спеціальність 081 Право

галузь знань 08 Право

освітній ступінь бакалавр

навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій

Полтава
2021-2022 н.р.

Робоча програма з дисципліни «Логіка» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Правознавство спеціальності 081 Право.

Мова викладання - державна

Розробник: Шейко Сергій, к.ф.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Протокол від «26» серпня 2020 року № 1

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Правознавство»
Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова _____ (О. КАЛЬЯН)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин -	90
Кількість кредитів –	3,0
Місце в індивідуальному навчальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (курс)	2
Семестр	4
Лекції (годин)	16
Практичні (семінарські) (годин)	14
Самостійна робота (годин)	60
в т. ч. індивідуальні завдання (контрольна робота) (годин)	-
Вид семестрового контролю	екзамен

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: «Філософія», «Теорія держави і права».

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування теоретичної та методологічної основи для розвитку і вдосконалення логічної культури та інтелектуальних здібностей здобувачів вищої освіти, забезпечення ефективним логічним інструментарієм для розв'язування професійних завдань практичного характеру.

1.1. **Основні завдання навчальної дисципліни:** розуміння основ правильного логічного мислення, законів та форм логічного мислення, виявлення та аналіз структурних елементів понять, суджень, умовиводів, доведення та спростування, їх застосування для аналізу професійних практичних ситуацій.

Компетентності:

загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

фахові:

ФК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

ФК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці задалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПН 5. Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і значення логіки. Основні значення поняття «логіка». Визначення предмета науки логіки: поняття логічної форми та логічного закону. Основні поняття і категорії формальної логіки. Особливості формальної логіки як науки. Поняття про основний метод науки логіки – метод формалізації. Поняття методу формалізації у широкому та у вузькому значенні слова. Історичний розвиток методу формалізації та його вплив на становлення історичних типів науки логіки. Характеристика основних історичних етапів розвитку науки логіки: традиційна (аристотелівська) логіка і символічні (класичні і некласичні) логіки. Місце науки логіки в системі філософських наук. Значення культури логічного мислення в пізнавальному процесі та в життєдіяльності людини.

Тема 2. Основні закони традиційної логіки. Загальна характеристика логічного закону. "Логічний закон" в традиційній (аристотелівській) і в сучасних символічних (класичній та некласичній) логіках. Основні формально-логічні закони: закон тотожності, закон несуперечності, закон виключеного третього, закон достатньої підстави (визначення, формальні вирази, особливості вимог, логічні помилки при порушенні даних законів).

Тема 3. Поняття як форма логічного мислення. Загальна характеристика поняття як форми мислення. Поняття, слово, термін. Логічна структура поняття. Види понять по змісту і об'єму. Логічні операції над змістом поняття: визначення (дефініція) поняття. Логічна характеристика об'єму поняття: логічний клас (множина), підклас (підмножина), елемент класу (елемент множини). Види класів. Відношення між поняттями по об'єму та їхнє графічне зображення за допомогою кіл Ейлера. Логічні операції над об'ємами понять: поділ поняття (розбиття класу на підкласи), класифікація. Операції над класами (об'єднання класів, переріз класів, доповнення класів). Логічні операції над змістом та об'ємом поняття: обмеження і узагальнення поняття.

Тема 4. Судження та його склад. Види суджень. Загальна характеристика судження. Відмінності між судженням і реченням. Питання і судження. Зміст і форма суджень. Структура судження (суб'єкт, предикат, логічна зв'язка). Представлення структури суджень за допомогою формул. Просте і складне судження. Прості судження, їх види та структура. Атрибутивні, релятивні та екзистенційні судження. Види атрибутивних суджень. Об'єднана класифікація простих категоричних суджень: загальностверджувальні (А), загальнозаперечувальні (Е), частково стверджувальні (І), частковозаперечувальні (О). Розподіл термінів у судженні. Логічні змінні і логічні постійні. Квантори і пропозиційні функції в судженнях. Поділ суджень за змістом предиката. Поділ суджень за модальністю. Сутність і характеристика відношень між судженнями (за логічним квадратом): протилежності (контрарності), підпротилежності (підконтрарності), суперечності, (контрадикторності), підпорядкування. Відношення еквівалентності (рівнозначності). Складні судження. Поділ складних суджень за типом логічних відношень. Умовні, кон'юнктивні, диз'юнктивні, еквівалентні судження. Еквівалентні судження і тавтологічні речення. Табличне визначення основних логічних сполучників. Логічні операції над судженнями: обернення, перетворення, протиставлення суб'єкту, протиставлення предикату.

Тема 5. Умовивід – складна форма логічного мислення. Види умовиводів. Загальна характеристика умовиводу. Структура умовиводу. Принцип логічного слідування в умовиводах. Поняття необхідного та ймовірнісного умовиводу. Загальні правила умовиводу. Дедуктивний умовивід. Умовиводи логіки висловлювань: правила виводів логіки висловлювань, види умовиводів логіки висловлювань. Умовиводи логіки предикатів. Безпосередні умовиводи. Опосередковані умовиводи. Простий категоричний силогізм. Скорочені та складні умовиводи: ентимема, полісилогізм, епіхейрема.

Ймовірнісні умовиводи. Поняття ймовірності. Індукція як різновид ймовірнісного умовиводу. Види індукції. Методи наукової індукції. Логічні помилки в індуктивних умовиводах. Аналогія як різновид ймовірнісного умовиводу. Види аналогії. Логічні

помилки в умовиводах по аналогії. Умови підвищення степені достовірності висновків у ймовірнісних умовиводах.

Тема 6. Логічні основи теорії аргументації. Поняття про аргументацію. Доведення та його види. Критика та її види. Спростування як окремий випадок критики. Правила, помилки, хитрощі в аргументації та критиці.

Тема 7. Доведення і спростування. Загальна характеристика доведення та спростування як операцій обґрунтування висловлювань на істинність або на хибність. Структура доведення та спростування. Вимоги логіки до аргументів. Види доведень та спростувань. Способи спростувань. Правила доведення та спростування і логічні помилки, що виникають при їх порушенні.

Тема 8. Гіпотеза як форма розвитку наукових знань. Загальна характеристика гіпотези. Визначення поняття «гіпотеза». Види гіпотез. Побудова гіпотези (версії). Перевірка гіпотези (версії).

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання			
	усього	у тому числі		
л		п	с	
Тема 1. Предмет і значення логіки.	13	2	-	11
Тема 2. Основні закони традиційної логіки.	11	2	2	7
Тема 3. Поняття як форма логічного мислення.	11	2	2	7
Тема 4. Судження та його склад. Види суджень.	11	2	2	7
Тема 5. Умовивід – складна форма логічного мислення. Види умовиводів.	11	2	2	7
Тема 6. Логічні основи теорії аргументації.	11	2	2	7
Тема 7. Доведення і спростування.	11	2	2	7
Тема 8. Гіпотеза як форма розвитку наукових знань	11	2	2	7
Усього годин	90	16	14	60
Екзамен	27	-	-	-

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і значення логіки.	-
2	Основні закони традиційної логіки.	2
3	Поняття як форма логічного мислення.	2
4	Судження та його склад. Види суджень.	2
5	Умовивід – складна форма логічного мислення. Види умовиводів.	2
6	Логічні основи теорії аргументації.	2
7	Доведення і спростування.	2
8	Гіпотеза як форма розвитку наукових знань	2
	Разом	14

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і значення логіки.	11
2	Основні закони традиційної логіки.	7
3	Поняття як форма логічного мислення.	7

4	Судження та його склад. Види суджень.	7
5	Умовивід – складна форма логічного мислення. Види умовиводів.	7
6	Логічні основи теорії аргументації.	7
7	Доведення і спростування.	7
8	Гіпотеза як форма розвитку наукових знань	7
	Разом	60

8. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

9. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин.	Лекція; демонстрування, практичні роботи, тезування, конспектування	Опитування, виконання вправ на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен
ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел		
ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.		
ПН 5. Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.		
ПРН 12. Донести до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.		

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з початкової дисципліни	Максимальна кількість балів	Мінімальний пороговий рівень оцінок, балів
ПРН 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин.	14	14	8,4
ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел	16	16	9,6
ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	24	24	14,4
ПН 5. Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.	24	24	14,4
ПРН 12. Донести до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.	22	22	13,2
Разом	100	100	60

10. Форми оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання								Разом
	Опитування		Виконання вправ на практичних заняттях		Виконання завдань самостійної роботи		Екзамен		
	Мінім. кількість балів	Максим. кількість балів	Мінім. кількість балів	Максим. кількість балів	Мінім. кількість балів	Максим. кількість балів	Мінім. кількість балів	Максим. кількість балів	
ПРН1	2,4	4	1,8	3	1,8	3	2,4	4	14
ПРН3	3,6	6	1,8	3	1,8	3	2,4	4	16
ПРН4	4,8	8	3,6	6	3,6	6	2,4	4	24
ПРН5	4,8	8	3,6	6	3,6	6	2,4	4	24
ПРН12	3,6	6	3,6	6	3,6	6	2,4	4	22
Разом	22	32	13,2	24	13,2	24	12	20	100

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом
- екзамен.

Шкала та критерії оцінювання опитування:

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь
опитування	0-4	<p>4 бали – абсолютне володіння теоретичним матеріалом, вичерпні відповіді, що свідчать про вміння визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин, формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; здобувач вищої освіти абсолютно правильно може давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.</p> <p>3 бали - здобувач вищої освіти володіє теоретичним матеріалом, дає повні відповіді (можливі незначні неточності), що свідчить про вміння визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин, формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; вміння давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.</p> <p>2 бали - в цілому відповіді правильні, містять незначну кількість помилок, що свідчить про достатнє набуття здобувачем вищої освіти запланованих програмних результатів;</p> <p>1 бал - відповіді задовольняють мінімальним критеріям, та забезпечують мінімальний поріг рівень набуття запланованих програмних результатів.</p> <p>0 балів - потрібне повторне виконання, програмні результати здобувачем вищої освіти не досягають мінімального порогового рівня.</p>

Шкала та критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях та під час самостійної роботи:

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь
виконання вправ на практичних заняттях	0-3	<p>3 бали – здобувач вищої освіти повністю й правильно виконав практичні (самостійні) завдання, що свідчить про вміння ним формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми, давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.</p> <p>2 бали – практичні (самостійні) завдання в цілому виконані правильно, містять незначну кількість помилок, що свідчить про достатнє набуття здобувачем вищої освіти запланованих програмних результатів;</p> <p>1 бал – виконання практичних (самостійних) завдань задовольняє мінімальні критерії та забезпечує мінімальний пороговий рівень набуття вказаних програмних результатів.</p> <p>0 балів - потрібне повторне виконання, програмні результати здобувачем вищої освіти не досягають мінімального порогового рівня.</p>

Шкала та критерії оцінювання екзамену:

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь
виконання вправ на практичних заняттях	0-20	<p>16-20 – відповіді на всі питання правильні, обґрунтовані, логічні, містять аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач вищої освіти активно працює протягом усього курсу та показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, що свідчить про вміння ним формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми, давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.</p> <p>12-15 – у відповідях відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач вісі три питання висвітлює повно, робить висновки по кожному, виявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, що свідчить про вміння ним формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми, давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю, доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло. У відповідях допущені несуттєві помилки, неточності, має місце достатня аргументованість при викладенні матеріалу.</p> <p>6-11 - у відповідях відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач вищої освіти в цілому виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти та події, робить висновки. Здобувач вищої освіти дає неповні відповіді на всі три питання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії та забезпечує мінімальний пороговий рівень набуття вказаних програмних результатів.</p> <p>1-5 – завдання відповіді на завдання на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Вони висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питання, висновки, узагальнення, але задовольняють мінімальні критерії та забезпечує мінімальний пороговий рівень набуття вказаних програмних результатів.</p> <p>0 – відповіді на питання відсутні. Здобувач вищої освіти виявив неспроможність висвітлити всі три питання. Програмні результати здобувачем вищої освіти не досягають мінімального порогового рівня.</p>

11. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти			Екзамен	Разом
	Опитування	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи		
Тема 1. Предмет і значення логіки.	4	3	3		8
Тема 2. Основні закони традиційної логіки.	4	3	3		8
Тема 3. Поняття як форма логічного мислення.	4	3	3		8
Тема 4. Судження та його склад. Види суджень.	4	3	3		6
Тема 5. Умовивід – складна форма логічного мислення. Види умовиводів.	4	3	3		8
Тема 6. Логічні основи теорії аргументації.	4	3	3		8
Тема 7. Доведення і спростування.	4	3	3		6

Тема 8. Гіпотеза як форма розвитку наукових знань	4	3	3		
Написання реферату					14
Екзамен				20	20
Разом	32	24	24	20	100

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Потреба відсутня.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Алфьоров С.М. Логіка для юристів : навч. посіб. К.: КНТ : Дакор, 2011. 136 с.
2. Антюшин С.С. Логика : учеб. пособие. М. : РАП, 2008. 339 с.
3. Бандурка О.М. Юридична логіка: підручник. Х.: Золота миля, 2011. 224 с.
4. Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. Київ: Т-во «Знання», 2002. 255 с.
5. Ивин А.А. Логика для юристов: учеб. пособ. – М. : Гардарики, 2004. 288 с.
6. Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Посібник для студентів та аспірантів. Львів: Астролябія, 2002. 352 с.
7. Конверский А. Е. Логика традиционная и современная: учеб. М.: Идея-Пресс, 2010. 380 с.
8. Конверський А.Е. Логіка: підручник. К.: Центр учб. л-ри, 2008. 304 с.
9. Логіка для юристів (кредитно-модульний курс): навч. посіб. Л.: Новий Світ-2000, 2011. 216 с.
10. Логіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Х. : Право, 2005. 208с.
11. Ткаченко А.А., Толок В.О. Основи науки логіки: навч. посібник. Запоріжжя: Дике поле, 2001. 378 с.
12. Тофтул М.Г. Логіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 1999. 336 с.
13. Тягло О.В. Критичне мислення: навч. посіб. Х.: Основа, 2008. 189 с.
14. Шенгерій Л.М. Логіка: навчальний посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2011. 208 с.
15. Щербина О.Ю. Логіка для юристів: Курс лекцій. Вид. 3–те. К.: Юридична думка, 2007. 264 с.
16. Юридична аргументація. Логічні дослідження: колект. моногр. / за заг. ред. О.М. Юркевича. Х.: Вид. Ванченко І. С., 2012. 210 с.

Допоміжні

17. Анисов А.М. Современная логика. М. ИФ РАН, 2002. 273 с.
18. Аристотель. Аналитики / пер. с греч. Б.А. Фохта. МН.: Современное слово, 1998. 448 с.
19. Аристотель Метафизика / пер. с греч. А.В. Кубицкого // Аристотель . Сочинения : в 4 т. М.: Мысль, 1976. Т. 1. С. 63–367.
20. Арно А. Логика и искусство мыслить. М.: Наука, 1991. 331 с.
21. Бекон Ф. Великое восстановление наук. Соч.: в 2 т. М.: Мысль, 1977. Т. 1. 297 с.
22. Зиновьев А.А. Комплексная логика. *Вопросы философии*. 2003. №1. С. 29–37.
23. Кэрролл Л. Логическая игра: пер. с англ. Ю.А. Данилова. М.: Наука, 1991. 192 с.
24. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
25. Кузина Е.Б. Практическая логика (Упражнения и задачи с объяснениями способов решения). М.: Институт Международного права и экономики, 1996. 158 с.
26. Лейбниц Г. Монадология // Соч.: в 4 т. М.: Мысль, 1982. Т. 1 636 с.
27. Попович М.В. Логика и проблема рациональности. Акад. наук Украины. Ин-т философии. К.: Наукова думка, 1993. 191 с.
28. Пуанкаре А. О науке. Ред. перев. Понтрягин Л.С. М.: Наука, 1983. 558 с.

29. Шенгерій Л.М. Логіка та раціональність : монографія. Полтава: ФОП Говоров С.В., 2009. 223 с.

30. Iona Yasnolob, Oleg Gorb, Olena Kalashnyk, Serhii Shejko, Svitlana Pysarenko, Olena Mykhailova (2018). The formation of the efficient system of ecological enterprise. Journal of Environmental Management and Tourism. Volume IX, Issue 5 (29) Fall 2018.

31. Serhii Shejko, Olena Kolodii. Development of entrepreneurship in the context of civilizational dynamics. Humanities and Social Sciences. Publishing House of Rzeszow University of Technology. Poland. vol. XXV, 27 (1/2020). P. 77–85. 0,5 д.а.

32. Serhii Shejko, Olena Kolodii. Possibilities of resolving the dilemma «power – knowledge» in the process of the civil society formation in Ukraine. Humanities and Social Sciences. Publishing House of Rzeszow University of Technology. Poland. vol. XXV, 27 (3/2020). P. 129–137.

Інформаційні ресурси

33. Сковиков, А.К. Логика: учебник и практикум для вузов. – Москва: Издательство Юрайт, 2015. 575 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://stud.com.ua/57101/logika/logika>

34. Ивин, А.А. Логика. Теория и практика: учебное пособие для бакалавров. 4-е изд., испр. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2014. 387 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://stud.com.ua/48159/logika/logika>

35. Ивин А.А. Логика для юристов: учеб. пособ. М.: Гардарики, 2004. 288 с. [Електронний ресурс]. URL: https://stud.com.ua/114764/logika/logika_dlya_yuristiv

36. Михалкин, Н.В. Основы логики: учебник и практикум для среднего профессионального образования. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2015. 365 с. [Електронний ресурс]. URL: https://stud.com.ua/161936/logika/osnovi_logiki